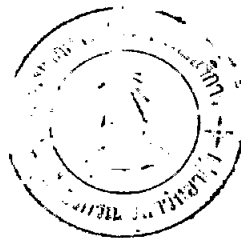


บทที่ 1

บทนำ



1. ขอบเขตของปัญหา

โดยที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีชื่อว่า "ปริวิตถลของความรับผิดทางละเมิดในมาตรา 420 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์" ซึ่งชื่อเรื่องอาจทำให้สับสนเข้าใจว่าเป็นงานวิจัยถึงความคิดรวบยอดในมาตรา 420 ในทุกแง่ทุกมุม ทั้งแต่องค์ประกอบในส่วนการกระทำต่อบุคคลอื่นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผิดกฎหมาย ทำให้เกิดความเสียหายจนกระทั่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะการทำวิจัยในลักษณะเช่นนั้นเป็นงานใหญ่เกินไปที่จะบรรลุความสำเร็จได้ในวิทยานิพนธ์ฉบับเดียว งานวิจัยฉบับนี้จับประเด็นเฉพาะกรณี "ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล" (Relative of Causality between Fault and Damage)

อันเป็นองค์ประกอบส่วนสุดท้ายของมาตรา 420 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และอันที่จริง เป็นกุญแจสำคัญสำหรับแก้ไขปัญหาความรับผิดในกรณีละเมิด นอกจากนี้การวิเคราะห์ปัญหายังครอบคลุมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในส่วนของความรับผิดเพื่อการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) ความรับผิดทางละเมิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) ตลอดจนความรับผิดทางละเมิดกรณีกระทำผิดตามพระราชบัญญัติพิเศษ

ฉะนั้นในงานวิจัยต่อไปนี้จะไม่มีการวิเคราะห์ถึงปัญหาว่า อะไรคือการกระทำที่ผิดกฎหมาย และอะไรคือความเสียหาย กฎหมายรับรองให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทน แต่งานวิจัยฉบับนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า โดยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายมีองค์ประกอบทั้งสามประการ เกิดขึ้นสมบูรณ์แล้วและใค้ก่อให้เกิดความเสียหายในประเภทที่กฎหมายรับรองให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทน จึงเกิดปัญหาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้ มีเหตุที่แท้จริง

(Cause in Fact) มาจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ ถ้ามี จำเลยมีหน้าที่รับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายให้แก่โจทก์ในขอบเขตขนาดไหน ปัญหาทั้งสองนี้เป็นปัญหาของ "ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางละเมิด" ซึ่งงานวิจัยต่อไปนี้เป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงสาระของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาถึงขอบเขตของความรับผิดของจำเลยตามความเสียหายที่เกิดขึ้น ตามวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการพิจารณาถึงความรับผิด (Liability) เท่านั้น โดยไม่เลยไปถึงเรื่องความผิด (Fault) ซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดทั้งภายนอกและภายใน ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องของการพิจารณาว่าเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นแล้ว ใครต้องรับผิดขอบและรับผิดขอบไกลขนาดไหน ปัญหาเรื่องขอบเขตหรือขนาดของความรับผิดเป็นคนละส่วนกับขอบเขตหรือปริมาณ ของค่าสินไหมทดแทน กล่าวอีกนัยหนึ่ง Danum ตามกฎหมายโรมันหรือ Damage ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นคนละส่วนกับ Damages เพราะอย่างไร เรียกว่า Damage หรือ Danum เป็นเรื่องของหลักหรือเหตุ ส่วนเมื่อเกิดเป็นความรับผิดของจำเลยขึ้นมาแล้วความทฤษฎีที่อธิบายมาในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ก็ ต้องไปพิจารณากันในเรื่องของการคิดคำนวณค่าสินไหมทดแทน ดังที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 438 ต่อไป เพราะแม้จำเลยจะต้องรับผิดไปจนถึงผลสุดท้ายที่เกิดขึ้น แต่ขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนอาจจะมากหรือน้อยเป็นอีกเรื่องหนึ่ง กฎหมายของนานาประเทศก็บัญญัติแยกกัน เช่นนี้โดยถือว่า ขอบเขตของความรับผิด (Area of Liability) ต้องอาศัยหลักหรือทฤษฎีมาสนับสนุนมิใช่เรื่องในดุลพินิจของศาล แต่ขอบเขตของค่าสินไหมทดแทน (Area of Compensation) เป็นเรื่องในดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดเพื่อความเป็นธรรมของสังคมซึ่งความคึกนี้ปรากฏให้เห็นชัดในสมัยปลายศตวรรษที่ 19 ประเทศที่ใช้หลักคอมมอนลอว์ให้ดุลพินิจศาลในส่วนนี้กว้างขวางมาก ทำให้เกิดหลักที่ว่า ศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่มากกว่าความเสียหายที่แท้จริงได้หรือแม้จะกำหนดเป็นจำนวน บทลงโทษจำเลยก็ไต่กันที่เรียกว่า Putative Damages ส่วนในประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรก็มีกฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในทำนองเดียวกันนี้ได้ แต่อาจกว้างหรือแคบแตกต่างกันไป เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งของสวิสเซอร์แลนด์ มาตรา 45 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 710 ส่วนมาตรา 438 ของไทยก็ได้รับอิทธิพลมาจาก

กฎหมายแพ่งของผู้ปกครองกล่าวมานี้เอง นอกจากนี้ก็อาจเป็นกฎหมายเยอรมันบ้าง แต่เรา
 ไม่ไปไกลถึงขนาดไหนเรียก Putative Damages ได้ นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อ
 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงหรือเพื่อทดแทนความเสียหายบางประเภทที่มีอาจคำนวณเป็น
 ตัวเงินได้ เรื่องของค่าสินไหมทดแทนหรือยลอันเกิดจากความรับผิดชอบนี้จะไม่กล่าวถึงอีก
 ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

2. ลักษณะของปัญหา

สมมุติว่า ก. นึกสนุกชก ข. ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกันมากตกลงไปในบ่อน้ำ โดยที่
 ไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่าในบ่อนั้นมีจระเขย เพราะเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปมานานแล้วว่า
 บ่อนั้นไม่มีสัตว์ที่เป็นอันตราย แต่ก็ไม่มีใครกล้าเข้ามาอยู่ในบ่อใดอย่าง
 ข. จึงได้รับบาดเจ็บจากการถูกจระเขยกัด ข. ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล บังเอิญใน
 ขณะนั้นลูกจ้างในโรงพยาบาลกำลังประท้วงผู้อำนวยการโรงพยาบาล เพราะไม่ปฏิบัติตาม
 กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ทำให้ลูกจ้างได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมาก ภัยความเคราะห์
 ร้ายขณะนั้นการประท้วงกำลังอยู่ในขั้นวิกฤต มีการชว้างระเบิดโรงพยาบาล ลูกจ้างประกาศ
 ให้ออกจากโรงพยาบาล ภัยความตกใจจึงขาดความระมัดระวัง ข. โค้งตัวหน้า
 รถในระยะกระชั้นชิด รถจึงไถพุ่งเข้าชน ข. ถึงแก่ความตาย มีปัญหาว่า ก. ต้องรับผิดชอบ
 ทางกฎหมายต่อความตายของ ข. หรือไม่

ปัญหาก็คงกล่าว ถ้ามองในแง่ความรู้สึกของคนทั่วไป การกำหนดความรับผิดให้
 แก่ ก. โดยให้รับภาระในความตายของ ข. โดยสิ้นเชิงนั้น ก็จะมีมากเกินไปและไม่เป็น
 ขรรณแก่ ก. แต่ถ้าเรามาคูในแง่ของ ข. แล้ว จะพบว่า ถ้าเขาไม่ได้รับการเยียวยา
 ทางกฎหมายอย่างเพียงพอ มันจะเป็นขรรณแก่เขาหรือ หักที่เขาเป็นผู้เคราะห์ร้ายที่บริสุทธิ์
 มิได้มีส่วนผิดอยู่เลย หากไม่กฎหมายจึงไม่คุ้มครองเขา เพราะถ้า ก. ไม่โดยลัดเขา
 ลงไปในบ่อ ความเสียหายก็จะไม่มีทางเกิดขึ้นแก่ ข. ใดเลย

การฟ้องคดีในกฎหมายทั้งในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (The Common Law
 System) และระบบกฎหมายในประเทศที่ไซประมวล (The Civil Law System)
 โจทก์จะต้องนำสืบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลอย่างชัดเจน มิฉะนั้น

ศาลจะต้องยกฟ้อง ถ้าโจทก์สามารถพิสูจน์ได้ก็จะชนะคดีซึ่งอาจจะดูเหมือนง่ายมากสำหรับศาล แต่แท้จริงแล้วในกรณีที่มีข้อเท็จจริงซับซ้อนก็จะเป็นภาระหนักแก่ศาลอย่างยิ่ง ปัญหาที่ยากยิ่งของศาลในการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางกฎหมายละเมิด วางอยู่บนหลักว่า "เมื่อไรจึงจะปล่อยผู้กระทำผิดไปจากความรับผิดชอบสำหรับผลที่เกิดขึ้น แม้ว่า เป็นกรณีที่การกระทำของเขาเป็นเหตุที่แท้จริง"²

เรื่องนี้อยู่ในขอบข่ายของละเมิดทั้งหมด ถึงแม้ว่าคดีที่เกิดขึ้นส่วนมากจะเป็นกรณีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อก็ตาม ปัญหาดังกล่าวศาลจะต้องแยกการวิเคราะห์ออกเป็นสองชั้น ชั้นแรก เป็นคำถามของ "เหตุในความเป็นจริง" (Cause in Fact) ว่า ผู้กระทำละเมิด โทษการกระทำอันเป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายอย่างแท้จริงหรือไม่ ใ้มีความพยายามของศาลโดยใช้ทฤษฎี BUT FOR TEST เป็นเครื่องพิสูจน์ ทฤษฎีนี้ได้ใช้กันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะประเทศที่ไ้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคได้ในทุกกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกิดกรณีของ เหตุหลายเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย (Multiple Causes) นอกจากนี้ยังมีนักกฎหมายบางคนกล่าวว่า หลักในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางละเมิดนั้น ศาลมิได้ใช้หลักวิทยาศาสตร์หรืออภิปรัชญา แต่ศาลใช้หลักของ "วิญญาณ" (Man in the Street)³

ชั้นที่สอง เมื่อสามารถพิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย ศาลมีหน้าที่กำหนดขอบเขตของความเสียหายที่จำเลยควรจะต้องรับผิดชอบ ในทางปฏิบัติปัญหาที่ยุ่ยากมักเกิดขึ้นในกรณีที่การกระทำของจำเลยเพียงประการเดียวอาจนำไปสู่ผลเสียหายที่รุนแรงมาก ในทางทฤษฎีผลเสียหายอาจสืบเนื่องต่อไปจนอาจจะ

¹ Marcel Planiol, Treatise on the Civil Law, Vol.2. p.1, 12th ed. An English Translated by the Louisiana State Law Institute, (1971), p. 473.

² Jeremiah Smith, "Legal Cause in Actions of Tort," Harvard Law Review, Vol.25 (December 1911) : 104.

³ Hepple & Matthews, Tort, 2d ed. (London: Butterworth, 1977), p. 170.

ไม่มีที่สิ้นสุด การจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม ศาลในระบบกฎหมายจารีตประเพณีโดยเฉพาะในประเทศอังกฤษเคยใช้ "ทฤษฎีผลโดยตรง" (**Direct Consequence Test**)¹ ต่อมาได้เปลี่ยนไปใช้ทฤษฎีเล็งเห็นผล (**The Foreseeability Test**)² ซึ่งโดยสาระทั้งสองทฤษฎีมีความขัดแย้งกันมาก แต่มีนักกฎหมายบางคนคิดว่ามันมิใช่เป็นความขัดแย้งโดยสิ้นเชิง³

ปัญหาค้างกล่าว เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักกฎหมายโดยทั่วไปว่า เป็นปัญหาที่ยากที่สุดของกฎหมายละเมิด⁴ มีเหตุผลจำนวนมากที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหานี้จนกระทั่งใคร่กระตุกให้มีการถกเถียงทางปรัชญาอย่างกว้างขวาง แต่กระนั้นก็ตามสภาพของสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองที่มีกลไกทางการเมืองและสังคมที่สลับซับซ้อน เมื่อเรามองย้อนไปในอดีต เราเดินควายเท้า มา เกรียน เรานวดชาวควายแรงคน แรงควาย เราทอผ้าด้วยกี่กระตุก แต่ในปัจจุบันในสังคมเมือง สังคมแห่งเครื่องจักร เราเดินทางควายนานพาทะที่มีกำลังแรงสูง ตั้งแต่รถยนต์ รถไฟ จนกระทั่งถึงเครื่องบินไอพ่นที่มีความเร็วเหนือเสียง เราทอผ้าด้วยเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถสร้างผลผลิตได้วันละหลาย ๆ คัน เมื่อมองเปรียบเทียบกับอดีตแล้ว เป็นสิ่งไม่น่าเชื่อในความเร็วและประสิทธิภาพของเครื่องจักรเหล่านั้นเลย และแน่นอนที่เกี่ยวอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นอย่างรุนแรงหลาย ๆ ครั้งมักจะเกิดขึ้นจากการไม่สามารถควบคุมกลไกของเครื่องจักรกลที่มนุษย์คิดค้นขึ้น ผู้เคยมีชีวิตอยู่ในสมัยพอลุนรามค่าแห่งคงจะตกใจอย่างยิ่ง ถ้าทราบว่าคนในเวลาอีกแปดร้อยปีต่อมาต้องหวาดผวากับอันตรายจากยานอวกาศสกายแลป (**SkyLab**) ที่กำลังจะร่วงจากฟากฟ้าลงมาก่อความเสียหายบนพื้นโลก ในชีวิตประจำวันของเรา การประกอบ

¹ **Re Polemis and Furness, Withy & Co. (1921) 3 K.B. 560.**

² **Overseas Tankship (U.K.) Ltd. v. Morts Dock & Engineering**

Co.Ltd., (1961) A.C. 388.

³ **Hepple & Matthews, Tort, p. 170.**

⁴ **A. I. Ogus, The Law of Damages, (London: Butterworth, 1973), p. 60.**

อาชีพต่าง ๆ การควบคุมอำนาจของเครื่องจักรโดยปกติก็มักจะทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นซึ่งเป็นธรรมดาสำหรับชีวิตของเราเสียแล้ว แต่สิ่งเหล่านี้มันกระทบต่อความมั่นคงทั่วไป" (*General Security*) ซึ่งเรียกร่องใหม่อำนาจมาบีบบังคับเพื่อควบคุมอันตรายจากเครื่องจักรต่อชีวิตมนุษย์และทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้นโยบาย (*Policy*) ในทางกฎหมายจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสังคม ดังเช่น ความรับผิดทางละเมิดภายใต้พื้นฐานของหลักความรับผิดอันเกิดจากความผิดที่ต่ำลง (*Fault Liability*) ไปสู่ความรับผิดอันมิได้เกิดจากการกระทำผิด (*Non - Fault Liability*) สำหรับปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางละเมิด โดยสาระของมโนยุงยากซับซ้อนอยู่แล้ว เมื่อจำต้องมาพิจารณาให้สอดคล้องกับนโยบายทางกฎหมายในสภาพของสังคมสมัยใหม่ก็ยิ่งทำให้ปัญหายุงยากยิ่งขึ้น

ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะไต่ถ่วงถึงทฤษฎีทั้งหลายเพื่ออธิบายถึงขอบเขตของความรับผิดของจำเลยหรือความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในลักษณะละเมิด เป็นที่น่าสังเกตว่าทฤษฎีทั้งหลายนี้มีวิวัฒนาการมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวมานี้เอง โดยเริ่มจากทฤษฎีที่ง่ายไปสู่ทฤษฎีที่ยาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะมนุษย์ไม่สามารถหาเครื่องมือที่จะพิสูจน์ความรับผิดให้ชัดเจนแน่นอนหมดปัญหาใดแง่ใด ๆ ใด นอกจากนี้ความสลับซับซ้อนของสังคมในปัจจุบันทำให้ลักษณะของความรับผิดในทางละเมิดเริ่มเปลี่ยนแปลงหรือขยายตัวกว้างขวางขึ้น เช่น หลักในมาตรา 420 อดความสำคัญลงในคดีที่เกิด *Vicarious Liability* ขึ้น หลักเรื่องความรับผิดเพราะมีการกระทำผิด (*Fault Liability*) ซึ่งเป็นหลักที่มั่นคงมาเป็นเวลาช้านานก็ถูกกระทบกระเทือนโดยหลักความรับผิดอันมิได้มีการกระทำผิด (*Liability without Fault*) ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

แม้ปัญหาจะมีความลึกซึ้งซับซ้อนเพียงใด นักกฎหมายก็มิได้ละความพยายาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันศาลซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายโดยตรงได้พยายามแก้ปัญหาโดยการสร้างหลักต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อที่จะวินิจฉัยปัญหา แต่เราไม่สามารถหวังได้ว่า ในทางปฏิบัติ บรรดาศาลต่าง ๆ จะแสวงหาเหตุผลเพื่อบุคิปัญหาโดยวิธีการเข้าสู่ปัญหาแบบอภิปรัชญา (Metaphysical View) หรือทัศนะที่เป็นวิทยาศาสตร์ (Scientific View) โดยปกติแต่เดิมมาศาลวินิจฉัยความเป็นเหตุและผล (Cause and Consequence) โดยใช้แต่เพียงสามัญสำนึก และสัญชาตญาณ (Common Sense and Instinct) วิธีการของศาลนี้ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในการวินิจฉัยคดีเพราะผู้พิพากษาแต่ละคนมีจิตสำนึกและความรู้สึกที่แตกต่างกัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Philip S. James, General Principles of the Law of Torts, 4th ed. (London: Butterworth, 1978), p. 18.

² Roscoe Pound, "Causation," The Yale Law Journal, Vol. 67 (November 1957) : 14. .

นอกจากศาลแล้วในขณะเดียวกันก็มีนักกฎหมายจำนวนมากได้พยายามคิด
ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหานี้ อย่างเช่น **BUT FOR TEST, Bedingungstheorie,**
Adequate Cause, Substantial Factor, Direct Consequence Test,
Foreseeability Test ฯลฯ แม้โคมีนักคิดได้สร้างทฤษฎีขึ้นมาอย่างมากมายแต่
ไม่มีทฤษฎีใดเลยที่สามารถแก้ไขปัญหาคือในทุกกรณี² แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะวิจารณ์
กันอย่างยุติธรรมจริง ๆ ทั้งแคว้นก่อนมาแล้วความหมายของคำว่า "เหตุ" (**Cause**)
และ "ผล" (**Consequence**) โคกระตุกให้นักปรัชญาถกเถียงกันเป็นเวลานาน ผลสรุป
จากข้อโต้แย้งเหล่านั้นของนักปรัชญาทางกฎหมายทำให้ปัญหาที่มีคมกลับแจ่มชัดยิ่งขึ้น³

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พยายามที่จะวางหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาคือ
ให้แจ่มชัดและแน่นอนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพกับระบบ
กฎหมายในประเทศไทย นักคิดทางกฎหมายบางคนกล่าวว่าเป็นการไร้ประโยชน์ที่จะ
พยายามกำหนดทฤษฎีต่าง ๆ เพราะมีนักกฎหมายผู้ยิ่งใหญ่บรรยายมาแล้วแต่ไร
ผลโดยโควางทฤษฎีใด ๆ ขึ้นมาก็ตามแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือที่เกิดขึ้นได้ในทุกกรณี
ผู้เขียนขอยืนยันว่า การวางทฤษฎีที่ไม่แน่นอนยิ่งก็ว่าที่ไม่มีทฤษฎีอะไรสนับสนุนการ
วินิจฉัยปัญหาเสียเลย เพราะเราไม่อาจปล่อยให้มนุษย์พากษาใช้สามัญสำนึกและสัญชาตญาณ
ตัดสินตามอำเภอใจ⁴

¹ รายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีเหล่านี้จะกล่าวถึงโดยละเอียดต่อไป

² **Ogus, The Law of Damages, p. 60.**

³ **Philip S. James, General Principles of the Law of Torts,**

p. 18.

⁴ **Alexander Peczenik, "Causation and Fault in Torts," Paper**

Presented at World Congress on Philosophy of Law and Social Philosophy,

Sydney University Law School, Sydney - Canberra, (14 - 21 August 1977) : 18.

กังนั้การวางแนวความคิดหรือทฤษฎีขึ้นมาใหม่ ลักษณะในทางอุกมคติจำ
 ต้องมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ทางกฎหมายในทางละเมิดอันประกอบด้วยวัตถุประสงค์ในการ
 ชดเชยค่าสินไหมทดแทน (**Compensation Goals**) วัตถุประสงค์ในการลงโทษ
 (**Punishment Goals**) และวัตถุประสงค์ในการปรามมิให้มีผู้กระทำความผิดเสียแบบอีก
 (**Deterrence Goals**) การวางแนวความคิดใหม่จำต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 ทั้งสามนี้¹ นอกจากนี้ยังต้องสามารถแก้ไขปัญหาคือความสมดุลระหว่างความขัดแย้งของ
 ผลประโยชน์ทางปัจเจกชนและผลประโยชน์ทางสังคม (**a balancing of**
conflicting interests, individual and social)² หรือดังที่โรสโก เพอนด์
 (**Roscoe Pound**) โทกล่าว่า การจะประสบความสำเร็จในการสร้างทฤษฎีขึ้นมา
 นั้นต้องสามารถสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของสังคมในความมั่นคงทั่วไป
 ในฐานะที่เป็นพื้นฐานของความรับผิดทางละเมิด (**The Social Interest in the**
General Security as a basis of Tort Liability) และผลประโยชน์ของ
 สังคมในปัจเจกบุคคลในฐานะที่เป็นหลักสำคัญของการกำหนดขอบเขตความรับผิดทาง
 ละเมิด (**The Social Interest in the Individual Life as the basis of**
Limitation upon Liability) งานวิจัยฉบับนี้พยายามที่จะบรรลุลักษณะในทางอุกมคติ
 ข้างต้น แมว่าศาสตราจารย์กรีน (**Green**) โทเคยกล่าวไว้ว่า ไม่มีใครสามารถวาง
 หลักเกณฑ์ที่สามารถทำงานได้อย่างละเอียดเชิงวิเศษของอลาดิน (**Aladdin's Lamp**)⁴
 คือ เป็นหลักเกณฑ์ที่สามารถแก้ไขปัญหาคือได้ในทุกกรณีอย่างเป็นธรรม

¹ Guido Calabresi, "Concerning Cause and the Law of Torts," The University of Chicago Law Review, Vol. 83 (1975 - 1976) : 72 - 73.

² Henry W. Edgerton, "Legal Cause," University of Law Review 72 (March, May 1924) : 211.

³ Pound, Jurisprudence, p. 509.

⁴ Leon Green, "Proximate Cause in Texas Negligence Law," Texas Law Review 28 (1950) : 471 - 472.

3. วิธีวิเคราะห์ปัญหา

การดำเนินการวิจัยผู้เขียนใช้วิธีกฎหมายเปรียบเทียบ (**Comparative Law**) โดยพูดถึงวิวัฒนาการของแนวความคิดของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ซึ่งพัฒนามาจากกฎหมายโรมัน กฎหมายระบบจารีตประเพณี และกฎหมายในประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของการใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ในประเทศเหล่านั้นด้วย ในลำดับต่อมาจะวิเคราะห์ถึงแนวความคิดที่ใช้อยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะคำพิพากษาของศาลว่ามีวิวัฒนาการเป็นมาอย่างไร และควรจะมีแนวโน้มต่อไปอย่างไร ในขณะที่เดียวกันจะวิเคราะห์ถึงทฤษฎีที่ใช้อยู่ในประเทศไทยในคำนำของความสำเร็จและความล้มเหลวอีกเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพิจารณาในประเด็นของกรณีที่กฎหมายในส่วนละเมอนี้ได้รับอิทธิพลอย่างมากมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ในบางมาตราที่มีการลอกกันมาเหมือนกันแทบทุกตัวอักษร โดยจะพิจารณาถึงอิทธิพลในทางความคิดที่คิดตามมกด้วย ในตอนสุดท้ายจะแสดงให้เห็นถึงทางออกของกฎหมายไทยในปัญหาของวิธีการวิเคราะห์เหตุที่แท้จริง (**Cause in Fact**) และการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ โดยจะวิเคราะห์และชี้ทางออกในเชิงเปรียบเทียบ กับกฎหมายต่างประเทศ

ฉะนั้นการลำดับแนวความคิดในงานวิจัยฉบับนี้จะเริ่มกล่าวด้วยแนวความคิดพื้นฐานว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในเชิงปรัชญาของ เดวิด ฮูม (**David Hume**) และจอห์น สจวต มิลล์ (**John Stuart Mill**) หลังจากนั้นจะกล่าวถึงหลักการพิสูจน์เหตุในความเป็นจริง (**Cause in Fact**) แล้วจะได้วิเคราะห์ถึงทฤษฎีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบสิ้นสุดการวิเคราะห์ในทางทฤษฎีแล้วก็จะนำทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์แนวความคิดในประเทศไทยซึ่งจะทำให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น สุดท้ายก็จะเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

4. ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

โดยที่ยังไม่เคยมีการวิเคราะห์ถึงทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ

และผลในทางละเมิดให้แพร่หลายมาก่อน เมื่อเกิดคดีขึ้นสู่ศาลในประเด็นของปัญหานี้ สิทธิของราษฎรก็จะแขวนอยู่กับการตัดสินใจของศาล ความไม่แน่นอนของสิทธิของราษฎรทางกฎหมายย่อมเกิดขึ้น แต่ที่จริงงานเขียนในประเทศไทยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็มีอยู่บ้าง เพียงเล็กน้อย ส่วนหนึ่งเป็นบทความสั้น ๆ อีกส่วนหนึ่งเป็นบทวิจารณ์คำพิพากษาของศาลฎีกา แต่งงานเขียนเหล่านั้นก็มีวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบเพียงพอที่จะเป็นที่ยอมรับของนักกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันศาล เพื่อที่จะใช้เป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้เขียนมีความเชื่อว่า จากการศึกษาถึงวิวัฒนาการทางทฤษฎีและทางปฏิบัติในระบบกฎหมายของต่างประเทศซึ่งแท้จริงก็ยังมีความคิดที่สืบสานและโต้แย้งกันอยู่เป็นอันมาก โดยนำความคิดเหล่านั้นมาวิเคราะห์ให้เป็นระบบและนำมาประยุกต์ใช้กับระบบกฎหมายในประเทศไทย ภายหลังจากการวิเคราะห์ถึงวิวัฒนาการทางความคิดของศาลในทางปฏิบัติประกอบกับสภาพของสังคมไทย ก็จะสามารถสร้างแนวความคิดขึ้นใหม่อย่างมีคุณภาพที่มีความแน่นอนในความเป็นธรรมอันจะเป็นหลักนำสำหรับนักกฎหมายที่จะนำไปปฏิบัติสืบต่อไป นอกจากนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อวงการกฎหมายคือได้สร้างสรรงานวิจัยขึ้นมาใหม่สำหรับเป็นแนวทางให้นักศึกษาค้นคว้าขั้นสูงต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย